

دراسة العلاقة بين المعتقدات الدينية وأساليب المواجهة وبين الذكاء العاطفي في طلاب المدارس الثانوية في مدينة شوش عام ٢٠١٦

نداء ظهيري خواه^١، كلثومة مانعي^٢، محمدرضا سخت سر^٣

- ١- قسم علم النفس، كلية العلوم الانسانية، جامعة آزاد الاسلامية، فرع خوزستان للعلوم والدراسات، أهواز، ايران.
٢- قسم الادارة، كلية العلوم الانسانية، جامعة آزاد الاسلامية، فرع خوزستان للعلوم والدراسات، أهواز، ايران.
٣- قسم العلوم التربوية، كلية العلوم الانسانية، جامعة بيام نور، مركز شوش، مدينة شوش، ايران.
* المراسلات الموجهة إلى السيدة نداء ظهيري خواه؛ البريد الإلكتروني: nedazahirikhah@gmail.com

معلومات المادة

الوصول: ٢٣ جمادى الثاني ١٤٣٩
وصول النص النهائي: ٩ شعبان ١٤٣٩
القبول: ١٨ شعبان ١٤٣٩
النشر الإلكتروني: ٩ شوال ١٤٣٩

الملخص

خلفية البحث وأهدافه: بما أن الانفعالات تنطوي على جزء كبير من الحياة، وتعتبر المعتقدات الدينية حوافر نفسية متحذرة في الطبيعة البشرية وذاتية وكذلك ان أساليب المواجهة، هي عبارة عن مجموعة من الأنشطة والعمليات السلوكية والمعرفية للوقاية من الاضطراب أو إدارته أو الحد منه. لذلك، فإن الغرض من هذا البحث، دراسة العلاقة بين المعتقدات الدينية وأساليب المواجهة وبين الذكاء العاطفي في طلاب المدارس الثانوية في مدينة شوش.

منهجية البحث: منهج البحث في هذه الدراسة وصفي ومترابط. واشتمل المجتمع الاحصائي لهذه الدراسة جميع الطلاب، من الذكور والإناث من المدارس الثانوية (٢٠١٢) شخص، ١٢٥٤ طالبة و ٧٥٨ طالب) ومن بين هؤلاء، تم اعتبار ٢٠٠ فرد كعينات إحصائية. ولجمع البيانات تم استخدام استبيان باراون للذكاء العاطفي بار ومقياس الموقف الديني للكليريز وبراهني واستمارة لازاروس لاستراتيجيات المواجهة. تم استخدام الإحصاء الوصفي ومعامل ارتباط بيرسون لتحليل بيانات البحث وتجزئتها. تمت مراعاة جميع الموارد الاخلاقية في هذا البحث. وازافة الى هذا فإن مؤلفي المقالة لم يشيروا الى تضارب المصالح.

الكشوفات: وفقا للكشوفات، كانت هناك علاقة ذات دلالة إحصائية بين المعتقدات الدينية وبين الذكاء العاطفي ($r=0/389$ و $p<0/05$) وكذلك بين أساليب المواجهة وبين الذكاء العاطفي في طلاب المدارس الثانوية في مدينة شوش ($r=0/821$ و $p<0/05$).
الاستنتاج: وفقاً لنتائج هذا البحث، يمكن تقديم اقتراح للمدرسين في المدارس بأن يقوموا بإعداد ورش عمل لمعرفة الدين والاسلام للطلاب لتكون معرفتهم بمهما أكثر.

الكلمات الرئيسية:

أساليب المواجهة
الذكاء العاطفي
الطلاب
مدينة شوش
المعتقدات الدينية

يتم استناد المقالة على الترتيب التالي:

Zahirikhah N, Maneei K, Sakhtsar MR. Relationship of religious beliefs and coping styles with emotional intelligence among high school students in Shush. J Res Relig Health. 2018; 4(3): 83- 92.

رابطه‌ی باورهای دینی و سبک‌های مقابله‌ی با هوش هیجانی در دانش‌آموزان مقطع متوسطه‌ی دوم شهر شوش در سال ۱۳۹۵

ندا ظهیری‌خواه^{۱*}، کلتومه مانعی^۲، محمدرضا سخت‌سر^۳

۱- گروه روان‌شناسی، دانشکده‌ی علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات خوزستان، اهواز، ایران.

۲- گروه مدیریت، دانشکده‌ی علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات خوزستان، اهواز، ایران.

۳- گروه علوم تربیتی، دانشکده‌ی علوم انسانی، دانشگاه پیام نور، مرکز شوش، شوش دانیال (ع)، ایران.

*مکاتبات خطاب به خانم ندا ظهیری‌خواه؛ رایانامه: nedazahirikhah@gmail.com

اطلاعات مقاله

دریافت: ۲۱ اسفند ۹۶

دریافت متن نهایی: ۶ اردیبهشت ۹۷

پذیرش: ۱۵ اردیبهشت ۹۷

نشر الکترونیکی: ۲ تیر ۹۷

چکیده

سابقه و هدف: از آنجایی که هیجان‌ها بخش اعظمی از زندگی را در بر می‌گیرد و دین‌باوری انگیزه‌ی روانی محسوب می‌شود که در فطرت و سرشت آدمی ریشه دارد و همچنین سبک‌های مقابله‌ی مجموعه‌ی از فعالیت‌ها و فرایندهای رفتاری و شناختی برای ممانعت، مدیریت یا کاهش استرس محسوب می‌شود؛ از این رو، هدف تحقیق حاضر بررسی رابطه‌ی بین باورهای مذهبی و سبک‌های مقابله‌ی با هوش هیجانی در دانش‌آموزان مقطع متوسطه‌ی دوم شهر شوش بود.

روش کار: روش تحقیق در این مطالعه توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه‌ی آماری (۲۰۱۲ نفر) این پژوهش را کلیه‌ی دانش‌آموزان دختر (۱۲۵۴ نفر) و پسر (۷۵۸ نفر) مقطع متوسطه‌ی دوم تشکیل داد که از این میان تعداد ۲۰۰ نفر نمونه‌ی آماری در نظر گرفته شد. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسش‌نامه‌ی هوش هیجانی بار-اون، پرسش‌نامه‌ی نگرش‌سنج مذهبی گلریز و براهنی و همچنین پرسش‌نامه‌ی راهبردهای لازاروس استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش نیز از روش‌های آمار توصیفی و ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. در این پژوهش همه‌ی موارد اخلاقی رعایت شده است. علاوه‌براین، نویسندگان مقاله هیچ‌گونه تضاد منافی گزارش نکرده‌اند.

یافته‌ها: بر اساس یافته‌های به‌دست‌آمده، بین باورهای مذهبی با هوش هیجانی ($r=0/389$ و $p<0/05$)؛ و همچنین بین سبک‌های مقابله‌ی با هوش هیجانی در دانش‌آموزان مقطع متوسطه‌ی دوم شهر شوش رابطه‌ی معناداری وجود داشت ($r=0/821$ و $p<0/05$).

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج حاصل از پژوهش حاضر می‌توان پیشنهاد داد که معلمان در مدارس برای دانش‌آموزان کارگاه‌های آشنایی با دین و اسلام دایر کنند تا دانش‌آموزان بیشتر با مذهب آشنا شوند.

استناد مقاله به این صورت است:

Zahirikhah N, Maneei K, Sakhtsar MR. Relationship of religious beliefs and coping styles with emotional intelligence among high school students in Shush. J Res Relig Health. 2018; 4(3): 83- 92.

مقدمه

در نظام فعلی ارزشیابی تحصیلی به اندازه‌گیری هوش هیجانی^۱ و در نتیجه تقویت آن در دانش‌آموزان توجه چندانی نمی‌شود. امید می‌رود با رویکرد به ارزشیابی و مقیاس‌های کیفی و استفاده از فنون ارزشیابی توصیفی در تدوین برنامه‌ی درسی و ارزشیابی تحصیلی در آموزش و پرورش کشور، به تدریج به اهمیت جنبه‌های غیرشناختی هوش در موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان پی برده شود (۱).

هین^۲ بیان می‌کند که هوش هیجانی عبارت است از «توانایی مهار عواطف و تعادل برقرار کردن بین احساسات و منطق، به‌طوری‌که ما را به حداکثر خوشبختی برساند» (۲). هوش هیجانی می‌تواند بستر مناسبی برای اعتلای فردی و اجتماعی در حوزه‌های مختلف و متنوع فرهنگ فراهم آورد (۳). هیجان‌ها بخش اعظمی از زندگی را در بر می‌گیرد. حضور مستقیم و غیرمستقیم هیجان‌ها را می‌توان در استدلال و عقلانیت مشاهده کرد (۳). به نظر می‌رسد این فرض که برخی نمی‌توانند با هیجان‌های خود به خوبی کنار بیایند، روابط بین فردی مطلوبی ندارند، از سلامت روانی کمتری بهره‌مندند و موفقیت‌های شغلی کمتری دارند، فرض معقولی است (۴). شخصی که هوش هیجانی^۳ بالایی دارد، سه مؤلفه‌ی هیجانی یعنی مؤلفه‌ی شناختی، فیزیولوژیکی و رفتاری را به‌طور موفقیت‌آمیزی با یکدیگر تلفیق می‌کند (۵).

با توجه به مطالعات گذشته، بین هوش هیجانی و باورهای دینی^۴ ارتباط وجود دارد. باورهای دینی انگیزه‌ی دینی محسوب می‌شود که در فطرت و سرشت آدمی ریشه دارد. بدین صورت که انسان در اعماق وجود خویش انگیزه‌ی احساس می‌کند که او را به پژوهش درباره‌ی خالق هستی، عبادت، چاره‌جویی و پناه بردن به او وا می‌دارد و در هنگام سختی‌ها و گرفتاری‌هایی که در زندگی به وجود می‌آید از او کمک می‌خواهد (۶). باورهای دینی به معنای خاص همیشه باورهای مشترک جماعت معینی است که از گرویدن به آن باورها و عمل کردن به مناسک همراه با آنها به خود می‌بالند. این باورها نه امری فردی که همه‌ی اعضای جماعت آن را پذیرفته‌اند، بلکه در حکم امری متعلق به تمامیت گروه تلقی می‌شود و جزیی از وحدت گروه را تشکیل می‌دهد (۷).

نهج‌البلاغه که یکی از غنی‌ترین گنجینه‌های اخلاقی و معنوی در نظام اسلامی محسوب می‌شود، به زیربنایی بودن دین توجه کرده است. حضرت علی (علیه السلام) در این باره می‌فرماید: «اذا حضرت بلیة فاجعلوا اموالکم دون انفسکم و اذا نزلت نازلة فاجعلوا انفسکم دون دینکم و اعلموا ان الهالک من هلك دینه الحریب من حرب دینه»؛ «و چون بلایی رسید مال‌های خود را سپر جان‌هایتان کنید و چون حادثه‌ی پیش آید، جان‌هایتان را فدای دینتان کنید و بدانید که هلاک گشته است کسی که دینش هلاک شده باشد و غارت شده است کسی که دینش به غارت رفته است» (۸).

علاوه‌براین، سبک‌های مقابله‌ی^۵ مجموعه‌ی از فعالیت‌ها و فرایندهای رفتاری و شناختی برای ممانعت، مدیریت یا کاهش استرس است. لازاروس و فولکمن^۶ دو شیوه‌ی مقابله‌ی عمومی را برای مهار استرس مشخص کرده‌اند: مقابله‌ی متمرکز بر مشکل و مقابله‌ی متمرکز بر هیجان (۹). مقابله‌ی متمرکز بر مشکل، مهارتی است که بر پرداختن به خود مسئله یا موقعیت تمرکز می‌کند (۱۰). افرادی که از راهبرد مقابله‌ی هیجان‌مدار استفاده می‌کنند به جای تمرکز بر مشکل و حل آن بیشتر در پی آن هستند که پیامدهای هیجان منفی عامل استرس‌زا را مهار کنند (۱۱). از دیدگاه لازاروس و فولکمن مقابله عبارت است از: تلاش‌های فکری، هیجانی و رفتاری فرد که هنگام روبه‌رو شدن با فشارهای روانی به منظور غلبه کردن، تحمل کردن یا به حداقل رساندن عوارض استرس به کار گرفته می‌شود (۹). تدابیر مقابله‌ی افکار و رفتارهایی است که پس از روبه‌رو شدن فرد با رویداد استرس‌زا به کار گرفته می‌شود، درحالی‌که منابع مقابله‌ی ویژگی‌های خود شخص است که قبل از وقوع استرس وجود دارد (۱۲).

کریمی در پژوهشی به این نتیجه دست یافت که بین هوش هیجانی و باورهای مذهبی رابطه‌ی معنادار وجود دارد (۱۳). عباسی و روشن نیز در پژوهش خود دریافتند که بین باورهای دینی و هوش هیجانی دانش‌آموزان رابطه‌ی مثبت معنادار وجود دارد. همچنین بر اساس نتایج پژوهش‌های دیگر، مؤلفه‌های باور دینی می‌تواند ۲۳/۳ درصد از تغییرات هوش هیجانی دانش‌آموزان را پیش‌بینی کند (۱۴). محمدی، ترابی و غرابی در پژوهشی به این نتیجه دست یافتند که بین هوش هیجانی و مؤلفه‌های آن با هر یک از سه سبک مقابله‌ی کارآمد، ناکارآمد و رجوع به دیگران (و راهبردهای مقابله‌ی مربوط به این سبک‌ها) ارتباط مثبت معنادار دیده شد (۱۵).

^۱) emotional intelligence

^۲) Hein

^۳) Emotional Quotient (EQ)

^۴) religious beliefs

^۵) Coping styles

^۶) Lazarus & Folkman

آماري استفاده از جدول کرجسي و مورگان^۳ بود که با توجه به اینکه جامعه‌ی آماری تحقیق ۲۰۱۲ نفر بود، تعداد ۲۰۰ نفر نمونه‌ی آماری به دست آمد و برای توزیع پرسش‌نامه‌ها از روش نمونه‌گیری خوشه‌ی چندمرحله‌ی استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش نیز از روش‌های آمار توصیفی و ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. ابزارهای اندازه‌گیری در این پژوهش عبارت است از:

پرسش‌نامه‌ی بار-اون^۴: بار-اون در سال ۱۹۸۰ این پرسش‌نامه‌ی ۹۰ سؤالی را در ۱۵ مقیاس مختلف برای سنجش میزان هوش هیجانی تدوین کرده است. ۱۵ مقیاس هوش هیجانی او عبارت است از: خودآگاهی هیجانی، خودابزاری، خودشکوفایی، استقلال، همدلی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، روابط بین فردی، واقع‌گرایی، انعطاف‌پذیری، حل مسئله، تحمل فشار روانی، کنترل تکانش، خوش‌بینی، شادمانی و مهارت‌های درون فردی. پاسخ‌های آزمون نیز در یک مقیاس ۵ درجه‌ی در ردیف لیکرت (کاملاً موافقم، موافقم، تا حدودی، مخالفم و کاملاً مخالفم) تنظیم شده است (۱۸). در این مقیاس، بیشتر آزمودنی‌ها (تقریباً ۶۸ درصد) باید بین ۱۵ نمره بالاتر و پایین از میانگین کسب کنند (یعنی نمره بین ۸۵ تا ۱۱۵)، بیشتر آنها (تقریباً ۹۵ درصد) باید ۳۰ نمره بالاتر و پایین‌تر از میانگین کسب کنند (یعنی بین ۵۵ و ۱۴۵) و آزمودنی‌هایی که نمره‌ی کارشان پایین‌تر از ۷۰ یا بالاتر از ۱۳۰ باشد به‌طور مشخص غیرعادی هستند و باید با دقت بیشتری بررسی شوند (۱۸). سموعی میزان آلفای کرونباخ را برای کل آزمون ۹۳ درصد گزارش کرده است (۱۹).

پرسش‌نامه‌ی نگرش‌سنج دینی گلریز و براهنی: این پرسش‌نامه که به‌منظور بررسی نگرش افراد نسبت به دین ساخته شده است (۲۰)، ۲۵ سؤال دارد که هر کدام دارای پنج مقیاس است و بر اساس مقیاس لیکرت ۰ تا ۴ نمره دارد و نمره‌ی کل آن نیز ۱۰۰ در نظر گرفته شده است. دسته‌بندی نمره‌ها از ۰-۱۰۰ بر اساس چهار مقیاس به ترتیب عالی، خوب، متوسط و ضعیف است. بدین صورت که نمره‌ی ۷۶-۱۰۰ نگرش دینی عالی، ۵۱ تا ۷۵ خوب، ۲۶ تا ۵۰ متوسط و ۲۵ به پایین نگرش دینی ضعیف را به خود اختصاص داد. اعتبار این آزمون از طریق ضریب همبستگی با آزمون آلپورت ورنون و لیندزی^۵ به دست آمد که برابر با ۰/۸۰ بود. همچنین در اعتباریابی این پرسش‌نامه از روش گروه‌های شناخته شده

باستین، برنز و نتلبک^۱ نیز نشان دادند که هوش هیجانی بالاتر با راهبرد مسئله‌مدار کارآمدتر، رضایت زندگی بالاتر و اضطراب کمتر ارتباط دارد (۱۶). مایر^۲ دریافت که نوجوانان با هوش هیجانی بالاتر توانایی بیشتری برای تعیین هیجان‌های خود و دیگران دارند، از آن اطلاعات برای هدایت رفتار بهره می‌برند و در برابر فشار همسالان بیشتر ایستادگی می‌کنند (۱۷). پژوهش‌های نوین نشان داد که فقدان هوش هیجانی می‌تواند آثار مخربی در زمینه‌های فردی و اجتماعی ایجاد کند و برعکس، تحصیل و تقویت آن، زمینه‌ساز موفقیت‌های بزرگ شود (۲).

به نظر می‌رسد مواجهه‌ی کارآمد، نقش محوری در هوش هیجانی داشته است. با توجه به اهمیت مقابله و تأثیر آن در هوش هیجانی از یک سو و با شناخت دقیق‌تر ارتباط راهبردهای مقابله‌ی و هوش هیجانی در کودکان و نوجوانان از سوی دیگر، می‌توان الگوی کارآمدتری برای استفاده از راهبردهای مقابله‌ی در نظر گرفت.

با وجود اینکه موضوع تحقیق حاضر موضوعی جدید نیست، ولی با توجه به تغییرات خلق و خوی دانش‌آموزان که در سال‌های اخیر تحقیقی درباره‌ی آن صورت نگرفته؛ و اینکه نتایج تحقیقات انجام شده در گذشته نیز بسیار قدیمی شده است و در سازمان‌ها نمی‌توان از آن استفاده کرد؛ در این پژوهش ۱۵ زیرمقیاس هوش هیجانی تحلیل شد که در هیچ یک از تحقیقات پیشین بررسی نشده بود و سازمان آموزش و پرورش، مراکز مشاوره و انجمن اولیاء و مربیان می‌توانند از نتایج این پژوهش بهره ببرند و مسائل و مشکلات مربوط به هوش هیجانی دانش‌آموزان را حل کنند؛ بنابراین، با توجه به هدف تحقیق حاضر که بررسی رابطه‌ی باورهای مذهبی و سبک‌های مقابله‌ی با هوش هیجانی بود، پژوهشگران بر آن شدند که نمونه‌ی آماری خود را از بین دانش‌آموزان دختر و پسر مقطع متوسطه‌ی دوم شهر شوش انتخاب کنند.

روش کار

روش تحقیق حاضر توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه‌ی آماری این پژوهش را کلیه‌ی دانش‌آموزان دختر و پسر مقطع متوسطه‌ی دوم شهر شوش تشکیل دادند که بر اساس گزارش اداره‌ی آموزش و پرورش شهرستان شوش حجم آن ۲۰۱۲ نفر بود (۱۲۵۴ دختر و ۷۵۸ پسر). روش تعیین حجم نمونه‌ی

^۳) Krejcie & Morgan

^۴) The Bar-On Inventory

^۵) Alport, Vernon and Lindsay

^۱) Bastian, Burns & Nettelbeck

^۲) Mayer

را به تفکیک جنسیت نشان می‌دهد.

جدول ۱. آماره‌های توصیفی مربوط به باورهای دینی، سبک‌های مقابله‌ی با هوش هیجانی به تفکیک جنسیت

متغیرها	جنسیت	میانگین	انحراف معیار
باورهای دینی	دختر	۵۹/۳۰	۱۰/۴۲
	پسر	۳۶/۲۵	۶/۷۶
روش‌های سبک‌های مقابله‌ی	دختر	۲۱/۲۸	۵/۴۸
	پسر	۳۹/۴۲	۷/۷۸
هیجان‌مدار	دختر	۲۹/۲۳	۵/۹۵
	پسر	۴۲/۵۳	۷/۸۹
خودآگاهی	دختر	۴۷/۲۲	۱۲/۳۶
	پسر	۴۷/۴۶	۱۲/۳۸
هیجانی	دختر	۴۶/۵۴	۱۲/۰۹
	پسر	۴۶/۳۶	۱۲/۰۱
خودآزمایی	دختر	۴۶/۲۴	۱۱/۸۵
	پسر	۴۶/۰۱	۱۱/۷۲
استقلال	دختر	۴۶/۰۱	۱۱/۷۲
	پسر	۴۵/۳۵	۱۱/۳۲
همدلی	دختر	۴۸/۷۴	۱۲/۸۵
	پسر	۴۷/۴۳	۱۲/۱۹
مسئولیت‌پذیری	دختر	۵۱/۲۲	۱۱/۳۴
	پسر	۴۳/۲۱	۹/۸۹
روابط بین فردی	دختر	۴۳/۵۹	۹/۵۴
	پسر	۴۱/۲۵	۹/۰۹
واقع‌گرایی	دختر	۴۶/۲۳	۱۲/۰۳
	پسر	۴۸/۴۹	۱۲/۲۱
انعطاف‌پذیری	دختر	۳۹/۵۲	۸/۹۵
	پسر	۳۸/۴۶	۸/۵۵
حل مسئله	دختر	۴۲/۵۶	۱۰/۲۵
	پسر	۴۹/۴۶	۱۲/۱۹
تحمل فشار روانی	دختر	۴۱/۲۳	۹/۴۲
	پسر	۵۶/۲۱	۱۳/۲۷
کنترل تکانش	دختر	۴۸/۵۴	۱۲/۳۲
	پسر	۴۷/۲۴	۱۲/۱۱
خوش‌بینی	دختر	۵۱/۳۸	۱۳/۲۹
	پسر	۴۷/۳۷	۱۲/۲۵
شادمانی	دختر	۴۸/۵۴	۱۲/۵۳
	پسر	۴۵/۳۲	۱۲/۰۴
مهارت‌های درون فردی	دختر	۵۲/۲۱	۱۳/۴۹
	پسر	۵۰/۴۵	۱۳/۲۹

همان‌طور که در جدول شماره‌ی ۱ ملاحظه می‌شود، میانگین و انحراف معیار باورهای دینی در دختران به ترتیب ۵۹/۳۰ و

نیز استفاده شد و تفاوت میانگین بین دو گروه عادی و دینی معنی‌دار بود و میزان تهیه شده موجب تفاوت بین دو گروه شد. این پرسش‌نامه در سال‌های اخیر ارزیابی مجدد شد، پایایی این پرسش‌نامه با روش اسپیرمن - براون^۱ ۰/۶۳ و اعتبار آن برابر با ۰/۲۴۸ به دست آمده است.

پرسش‌نامه‌ی راهبردهای لازاروس^۲: لازاروس و فولکمن این پرسش‌نامه را در سال ۱۹۸۰ بر اساس سیاهه‌ی راهبردهای مقابله‌ی طراحی کرده‌اند و در سال ۱۹۸۴ نیز در آن تجدید نظر شد (۸). این پرسش‌نامه در ایران بر روی نمونه‌ی ۷۵۰ نفری زوج میان‌سال و نمونه‌ی ۷۶۳ نفری دانش‌آموزان دوم و سوم دبیرستان هنجاریابی شده است. ضریب آلفای کرونباخ در مقیاس‌هایی از ۰/۶۱ تا ۰/۷۹ به دست آمده است. این پرسش‌نامه دارای ۶۶ سؤال و ۸ خرده‌آزمون (مقابله‌ی مستقیم، فاصله گرفتن، خودکنترلی، طلب حمایت اجتماعی، پذیرش مسئولیت، گریز-اجتناب، حل مسئله‌ی برنامه‌ریزی شده و ارزیابی مجدد مثبت) است. در راهبردهای مقابله‌ی لازاروس بالاترین نمره ۱۰۰ در نظر گرفته شده است. در این پژوهش با روش آلفای کرونباخ پایایی پرسش‌نامه‌ی نگرش‌سنجش دینی براهنی برابر با ۰/۸۱، پایایی پرسش‌نامه‌ی راهبردهای مقابله‌ی لازاروس برابر با ۰/۷۳ و پایایی پرسش‌نامه‌ی هوش هیجانی بار-اون برابر با ۰/۷۸ برآورد شد. این برآورد با توجه به اینکه بالاتر از حداقل مقدار (۰/۷) بود بیانگر این است که پرسش‌نامه‌های استفاده شده از پایایی بالایی برخوردار بودند.

یافته‌ها

شرکت‌کنندگان تحقیق، ۲۰۰ دانش‌آموز (۱۲۵ دختر و ۷۵ پسر) مقطع متوسطه‌ی دوم شهر شوش بودند. تعداد ۱۴ نفر (۷ درصد) از آنان دارای معدل زیر ۱۵، ۹۸ نفر (۴۹ درصد) دارای معدل بین ۱۵-۱۸ و ۸۸ نفر (۴۴ درصد) دارای معدل ۱۸ به بالا بودند. تعداد ۲۸ نفر از دانش‌آموزان شرکت‌کننده در تحقیق حاضر (۱۴ درصد) در رشته‌های کاردانش، ۷۳ نفر (۳۶/۵۰ درصد) در رشته‌ی ریاضی-فیزیک، ۵۰ نفر (۲۵ درصد) در رشته‌ی علوم تجربی و ۴۹ نفر (۲۴/۵۰ درصد) در رشته‌ی علوم انسانی مشغول به تحصیل بودند. جدول شماره‌ی ۱، برخی آماره‌های توصیفی همچون میانگین و انحراف استاندارد باورهای دینی، سبک‌های مقابله‌ی با هوش هیجانی

^۱ Spearman Brown
^۲ Lazarus Strategies Questionnaire

دختران به ترتیب ۴۳/۵۹ و ۹/۵۴ و در پسران ۴۱/۲۵ و ۹/۰۹ به دست آمد. از سویی دیگر، میانگین و انحراف معیار مؤلفه‌ی واقع‌گرایی در هوش هیجانی، در دختران به ترتیب ۴۶/۲۳ و ۱۲/۰۳ و در پسران ۴۸/۴۹ و ۱۲/۲۱؛ میانگین و انحراف معیار مؤلفه‌ی انعطاف‌پذیری در هوش هیجانی، در دختران به ترتیب ۳۹/۵۲ و ۸/۹۵ و در پسران ۳۸/۴۶ و ۸/۵۵؛ همچنین میانگین و انحراف معیار مؤلفه‌ی حل مسئله در هوش هیجانی، در دختران به ترتیب ۴۲/۵۶ و ۱۰/۲۵ و در پسران ۴۹/۴۶ و ۱۲/۱۹ بود. میانگین و انحراف معیار مؤلفه‌ی تحمل فشار روانی در هوش هیجانی، در دختران به ترتیب ۴۱/۲۳ و ۹/۴۲ و در پسران ۵۶/۲۱ و ۱۳/۲۷؛ میانگین و انحراف معیار مؤلفه‌ی کنترل تکانش در هوش هیجانی، در دختران به ترتیب ۴۸/۵۴ و ۱۲/۳۲ و در پسران ۴۷/۲۴ و ۱۲/۱۱؛ میانگین و انحراف معیار مؤلفه‌ی خوش‌بینی در هوش هیجانی، در دختران به ترتیب ۵۱/۳۸ و ۱۳/۲۹ و در پسران ۴۷/۳۷ و ۱۲/۲۵؛ میانگین و انحراف معیار مؤلفه‌ی شادمانی در هوش هیجانی، در دختران به ترتیب ۴۸/۵۴ و ۱۲/۵۳ و در پسران ۴۵/۳۲ و ۱۲/۰۴؛ و در نهایت میانگین و انحراف معیار مؤلفه‌ی مهارت‌های درون فردی در هوش هیجانی، در دختران به ترتیب ۵۲/۲۱ و ۱۳/۴۹ و در پسران ۵۰/۴۵ و ۱۳/۲۹ به دست آمده است که می‌توان با مقایسه‌ی میانگین‌ها در دو گروه به این نتیجه رسید که میزان هوش هیجانی در دختران دانش‌آموز بیشتر از پسران بود.

۱۰/۴۲ و در پسران ۳۶/۲۵ و ۶/۷۶ به دست آمد که با توجه به نتایج، باورهای دینی در دختران بیشتر از پسران بود. همچنین میانگین و انحراف معیار روش‌های مقابله‌ی مسئله‌مدار در دختران به ترتیب ۲۱/۲۸ و ۵/۴۸ و در پسران ۳۹/۴۲ و ۷/۷۸؛ میانگین و انحراف معیار روش‌های مقابله‌ی هیجان‌مدار در دختران به ترتیب ۲۹/۲۳ و ۵/۹۵ و در پسران ۴۲/۵۳ و ۷/۸۹ بود. با توجه به نتایج به‌دست‌آمده از پژوهش حاضر میزان به‌کاربردن روش‌های مقابله‌ی مسئله‌مدار و هیجان‌مدار در پسران بیشتر از دختران بود و میانگین و انحراف معیار مؤلفه‌ی خودآگاهی هیجانی در هوش هیجانی، در دختران به ترتیب ۴۷/۲۲ و ۱۲/۳۶ و در پسران ۴۷/۴۶ و ۱۲/۳۸ به دست آمد. علاوه‌براین، میانگین و انحراف معیار مؤلفه‌ی خودآزمایی در هوش هیجانی، در دختران به ترتیب ۴۶/۵۴ و ۱۲/۰۹ و در پسران ۴۶/۳۶ و ۱۲/۰۱؛ میانگین و انحراف معیار مؤلفه‌ی خودشکوفایی در هوش هیجانی، در دختران به ترتیب ۴۶/۲۴ و ۱۱/۸۵ و در پسران ۴۶/۰۱ و ۱۱/۷۲؛ میانگین و انحراف معیار مؤلفه‌ی استقلال در هوش هیجانی، در دختران به ترتیب ۴۶/۰۱ و ۱۱/۷۲ و در پسران ۴۵/۳۵ و ۱۱/۳۲؛ میانگین و انحراف معیار مؤلفه‌ی همدلی در هوش هیجانی، در دختران به ترتیب ۴۸/۷۴ و ۱۲/۸۵ و در پسران ۴۷/۴۳ و ۱۲/۱۹؛ میانگین و انحراف معیار مؤلفه‌ی مسئولیت‌پذیری اجتماعی در هوش هیجانی در دختران به ترتیب ۵۱/۲۲ و ۱۱/۳۴ و در پسران ۴۳/۲۱ و ۹/۸۹؛ میانگین و انحراف معیار مؤلفه‌ی روابط بین فردی در هوش هیجانی در

جدول ۲. ضریب همبستگی بین باورهای دینی و سبک‌های مقابله‌ی با هوش هیجانی دانش‌آموزان

هوش هیجانی		
تعداد	مقدار احتمال (z)	ضریب همبستگی پیرسون (r)
۲۰۰	۰/۰۴	۰/۳۸۹
۲۰۰	۰/۰۲۱	۰/۸۲۱

* معنی‌داری در سطح کمتر از ۰/۰۵

مقابله‌ی با هوش هیجانی دانش‌آموزان رابطه‌ی معنادار وجود داشت. با توجه به نتایج به‌دست‌آمده، استفاده از شیوه‌ی مقابله‌ی مسئله‌مدار در دانش‌آموزان دارای هوش هیجانی بالا نسبت به شیوه‌ی مقابله‌ی هیجان‌مدار و اجتنابی بیشتر بود. همچنین، افراد مسئله‌مدار دارای سلامت روانی بیشتری نسبت به افراد هیجان‌مدار بودند.

بحث

یافته‌های این پژوهش نشان داد که بین باورهای دینی با هوش

بر اساس جدول شماره ۲، مقدار آزمون همبستگی پیرسون بین باورهای دینی با هوش هیجانی دانش‌آموزان ($r=0/389$) در سطح ۰/۰۵ معنادار بود. بنابراین، فرض صفر رد می‌شود و با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان گفت بین باورهای دینی با هوش هیجانی دانش‌آموزان رابطه‌ی معنادار وجود داشت. همچنین مقدار آزمون همبستگی پیرسون بین سبک‌های مقابله‌ی با هوش هیجانی دانش‌آموزان ($r=0/821$) نیز در سطح ۰/۰۵ معنادار بود. بنابراین، فرض صفر رد می‌شود و با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان نتیجه گرفت که بین سبک‌های

پیشنهاده‌ها

یکی از محدودیت‌های تحقیق حاضر، استفاده از روش همبستگی برای اجرای پژوهش بود که از نتایج آن می‌توان تبیین علت و معلولی ارائه داد. از آنجایی که باورهای دینی در جامعه‌ی ما بخشی از فرهنگ جامعه را تشکیل می‌دهد، پیشنهاد می‌شود به مطالعه‌ی آن در میان دانش‌آموزان به صورت مقالات و پژوهش‌های علمی دانشجویی اهمیت داده شود. با توجه به اینکه جامعه‌ی ما، جامعه‌ی سنتی است و آداب و رسوم و عقاید دینی و سنتی بر آن تا حد زیادی حاکم است، بررسی رابطه و تأثیر بین این باورها و عقاید یا شیوه‌ی زندگی جوامع می‌تواند موضوعی نو در مطالعات جامعه‌شناختی باشد و پژوهشگران جامعه‌شناسی می‌توانند از طریق چنین پژوهش‌هایی به نتایج مهمی دست یابند.

قردانی

بدین وسیله از تمامی دانش‌آموزانی که در اجرای این پژوهش یاریگر ما بوده‌اند، تقدیر و تشکر می‌شود.

تضاد منافع

نویسندگان مقاله هیچ‌گونه تضاد منافی درباره‌ی این پژوهش گزارش نکرده‌اند.

References

1. Zahirikhah N. Assessing the relationship between the Quality of attachment, Religious beliefs, coping styles with Emotional intelligence in high school students' Susa. The thesis of Educational Psychology Master's Azad University of Ahvaz. 2016;5. (Full Text in Persian)
2. Hein S. Emotional intelligence for all. Tehran: Creative visualization; 2004.
3. Fatemi M. Emotional intelligence. Tehran: Sargl; 2006. (Full Text in Persian)
4. Ciarrochi J. Emotional intelligence in everyday life. second ed. Isfahan 2005.
5. Sobhaninejad M, Usebashi AR. Emotional Intelligence and Management Organization (theoretical foundations, teaching methods and assessment tools). Tehran: Yasteroun; 2009. (Full Text in Persian)
6. Allport GW. The Religious Context of Prejudice.

هیجانی دانش‌آموزان رابطه‌ی معنادار وجود داشت. این یافته با نتایج پژوهش عباسی و روشن و همچنین گرانچر^۱ همخوانی داشت (۱۴ و ۲۱). در تبیین این یافته می‌توان گفت آموزش مسائل دینی و اخلاقی، دانش‌آموزان را در شناخت و مدیریت هیجان‌های خود و داشتن زندگی بهتر یاری خواهد کرد. به‌طوری‌که رشد و تقویت اعتقادات دینی، موجب افزایش توان کنترل احساسات و هیجانات درونی خود و دیگران و به عبارتی، بهبود سطح هوش هیجانی جامعه می‌شود. یافته‌ی دیگر تحقیق نشان داد که بین سبک‌های مقابله‌ی با هوش هیجانی دانش‌آموزان رابطه‌ی معنادار وجود داشت. این یافته با نتایج تحقیق محمدی، ترابی و غرایبی و نیز باستین، برنز و نتلیک همخوانی دارد (۱۵ و ۱۶). به عبارت دیگر استفاده از شیوه‌ی مقابله‌ی مسئله‌مدار در دانش‌آموزان دارای هوش هیجانی بالا نسبت به شیوه‌ی مقابله‌ی هیجان‌مدار و اجتنابی بیشتر بود. همچنین، افراد مسئله‌مدار دارای سلامت روانی بیشتری نسبت به افراد هیجان‌مدار بودند. سالوی^۲ و همکاران نیز بیان کردند افراد دارای هوش هیجانی بالاتر در برقراری ارتباط با دنیای پیرامون خود و مقابله با موقعیت‌های استرس‌زا موفق‌تر عمل می‌کنند، زیرا آنها حالت‌های هیجانی خود را با دقت درک و ابراز می‌کنند و می‌دانند چگونه و چه موقع احساسات خود را بیان؛ و به شیوه‌ی کارآمد حالت‌های خلقی خود را تنظیم کنند (۲۲).

نتیجه‌گیری

با توجه به اهمیت دانش‌آموزان در جامعه‌ی کنونی، امکان دارد استفاده از هوش هیجانی در هر محدوده‌ی نیازمند حد و مرزهای اخلاقی خاص خود باشد. همچنین، می‌توان گفت دین به‌طور غیرمستقیم، هوش هیجانی را ارتقا می‌دهد و حتی آن را کنترل می‌کند. بنابراین، توجه به مقوله‌ی آموزش و رشد اعتقادات دینی در هر گروه سنی اهمیت ویژه‌ی دارد. مدرسه که یکی از مهم‌ترین مراکز تربیت و تقویت اعتقادات دینی در نوجوانان محسوب می‌شود، می‌تواند با سرمایه‌گذاری بیشتر در این زمینه، شرایط رشد اعتقادات دینی در دانش‌آموزان و در نتیجه رشد و تقویت بهداشت روانی آنها را فراهم آورد. با توجه به اینکه قسمت عمده‌ی از هوش هیجانی و نیز مهارت‌های مقابله‌ی آموختنی است، می‌توان با تدوین و اجرای برنامه‌های آموزشی مؤثر به تقویت این عناصر کمک کرد.

^۱) Grancher

^۲) Salovey

Journal for the Scientific Study of Religion. 1966; 5: 447-57.

7. Durkheim E. Elementary Forms of Religious Life. Tehran: Tehran center; 2003.

8. Kleene. Usul al-Kafi. Tehran: Islamia School; 2009. (Full Text in Persian)

9. Folkman S. Folkman, S. (2013). Stress: appraisal and coping. New York: Springer; 2013. p. 1913-5.

10. Penley JA, Tomaka J. Associations among the Big Five, emotional responses, and coping with acute stress. Personality and individual differences. 2002;32:1215-28.

11. Dafeeei M. The Relationship between coping behaviors and personal characteristics and psychological health of infertile couples Yazd [Faculty of Medicine]: Tarbiat Modarres University; 1994. (Full Text in Persian)

12. Spangler G, Grossmann KE. Biobehavioral organization in securely and insecurely attached infants. Child development. 1993;64:1439-50.

13. Karimi M. The relationship between religious beliefs and emotional intelligence and academic performance of students in Eghlid: Marvdasht Islamic Azad University; 2015. (Full Text in Persian)

14. Abbasi RA, Roshan R. Examine the relationship between religious beliefs and emotional intelligence among high school students. Bimonthly Journal of the conduct scientific research / clinical psychology and personality. 2011(43):31-8. (Full Text in Persian)

15. Mohammadi D, Torabi S, Gharaei B. The relationship between coping styles and emotional intelligence among secondary school students in Tehran. Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology. 2009(2). (Full Text in Persian)

16. Bastian VA, Burns NR, Nettelbeck T. Emotional intelligence predicts life skills, but not as well as personality and cognitive abilities. Personality and individual differences. 2005; 39:1135-45.

17. Mayer JD, Perkins DM, Caruso DR, Salovey P. Emotional intelligence and giftedness. Roeper review. 2001;23:131-7.

18. Bar-on R. The Bar-on model of emotional- social intelligence (ESI). 1997(18):13-25.

19. Samoueei R. Over time seriously .Tehran: culture, science researchers; 2005. (Full Text in Persian)

20. Golriz G, Baraheni M. Research for preparation of religious attitude and the relationship between religious attitudes and personality characteristics with other feedback [psychology]: Tehran University Press ;1975. (Full Text in Persian)

21. Granher D. The impact of religion on mans blood pressure. Journal of Religion & Health. 2000;28:285-78.

22. Salovey P, Bedell BT, Detweiler JB, Mayer JD. The psychology of what works. Coping intelligently. New York: Oxford University press; 1999 p. 141-164.